

Нов български университет
Департамент „Музика”

Рецензия

за дисертационния труд на
Ана Валериева Линчева
на тема: „Клавирни изпълнителски подходи в циклите за сопран и пиано
на Димитър Христов”,
за присъждане на образователна и научна степен „доктор”

Рецензент: проф. д-р Тони Шекерджиева-Новак, АМТИИ, Пловдив

Дисертационния труд на Ана Линчева на тема: „Клавирни изпълнителски подходи в циклите за сопран и пиано на Димитър Христов”, с научен ръководител доц. д-р Георги Арnaudов, е съществен принос към оформянето на един по-цялостен профил от теоретични разработки върху музикалното наследство на големия български композитор. Изследването е насочено към специфичния музикален език и творчески подход на Димитър Христов, към типичната за неговия стил силна връзка между текст и мелодика. Изключително предимство за дисертантката е прекия контакт с обекта на изследване, който естеството на нейната работа предоставя – поле за изява на творческите и педагогически дейности и за двамата е Нов български университет. Практическата реализация на изследването – концертите с два от циклите на Д. Христов, също е на сцената на НБУ с една от талантливите възпитанички на департамент „Музика” Виктория Николова. И не на последно място, Ана Линчева е облагодетелствана от това, че има за научен ръководител име като Георги Арnaudов. В качеството си на рецензент на докторската дисертация ще направя кратко представяне на дисертантката, касаещо по-скоро нейната сценична дейност и професионални качества.

Ана Линчева завършва магистратура по пиано в НМА „П. Владигеров” – София, през 2009 година. От 2007 е хоноруван, а от 2010 щатен преподавател и корепетитор в НБУ, София. В качеството си на корепетитор в класовете на редица вокални педагози преподаващи в НБУ тя има възможност да работи с различни певци при изучаването и

изработването на твърде разнообразен репертоар от оперни и камерни творби, в това число и на песни от български композитори, сред които се открояват имената на Георги Арнаудов и обектът на настоящото изследване академик Димитър Христов. От предоставената ми справка с концертната дейност на кандидатката ще отлича двата цикъла за сопран и пиано от Димитър Христов по стихове на Пенчо Славейков, както и песенния цикъл от Георги Арнаудов по текстове на Пейо Яворов „Шепот насаме”, в изпълнение на сопраното Виктория Николова и Ана Линчева. От работата на дуото върху тези произведения имам лични наблюдения. Линчева е прекрасен партньор в сътрудничеството с певеца. Ненатрапчива, но последователна и твърда в изискванията, които творбата поставя пред изпълнителите, тя винаги е в помощ и услуга на солиста в постигане на общата цел – претворяване наяве на авторския замисъл.

Няма да се спирам подробно на многото награди от авторитетни конкурси спечелени от Ана Линчева в периода 1993 – 2009 година, нито на участията в престижни фестивали, майсторски класове и концерти – един наистина впечатляващ списък, но ми се иска да отлича международния конкурс Козани, Гърция, майсторския клас с преподавател Йено Яндо в Баден, фестивалите в Будапеща, Братислава и Виена, международните делфийски игри в Киев, майсторските класове с преподаватели Жания Аубакирова и Янг Ву в Китцинген, Германия. Докторантката Линчева е много дейна и съзидателна личност, която не се ограничава само с преподавателската си работа, поради което изпълнителският ѝ актив е наистина впечатляващ. Желанието на Ани да бъде проводник на идеите на съвременната българска музика е искрено и последователно. То я мотивира в създаването на дисертационен труд, чийто **обект** на изследване са циклите за сопран и пиано на Димитър Христов – един автор, който наистина се радва на нестихващ интерес от страна на изследователи и изпълнители и има заслужено извоювано място в музикалния живот на България. **Предмет** на изследването са изпълнителските проблеми на клавишната и вокалната партия, възникващи при интерпретацията на творбите и тяхното разрешаване. **Целта** на дисертантката е „... да популяризира и направи достъпно за повече изпълнители и теоретици вокалното творчество на Димитър Христов, в частност трите вокални цикъла – два цикъла по текст на Пенчо Славейков, цикъл от четири песни за сопран и пиано по текст на Яворов и „Пасха”, 9 песни за сопран и пиано по текст на Кирил Христов.” (стр. 5 от автореферата). **Задачите**, които Линчева си поставя за разрешаване, са свързани с цялостния музикален и изпълнителски анализ на трите цикъла за сопран и пиано, с извеждане на личното мнение на автора за тази част

от творчеството му, с чудесно конструирани интервюта с три от изпълнителките на вокалните цикли на Димитър Христов.

Съставен от увод, четири глави и заключение, изведени приноси и библиография, трудът е в размер на 135 страници.

В **увода** Линчева ни запознава с първоначалната идея за написването на този труд, провокирана от работата ѝ със студенти, обучаващи се в специалност *Класическо пеене* в Нов български университет. Желанието ѝ да популяризира българската вокална музика и срещите с композиторите Димитър Христов (1933), Стефан Драгостинов (1948) и Георги Арnaudов (1957), преподаватели в НБУ, спомагат за утвърждаване на настоящата тема.

Появата на „Терминологични уточнения“ след увода е продиктувано от необходимостта да се прецизира понятието „песен“ и да се покаже „...получилото се разпиляване на съдържанието на термина, който ни интересува – исторически и териториално.“ (стр. 7 от труда).

В **първа глава** е направен кратък исторически преглед за създаването на соловата песен, като са коментирани условията, в които е възникнала и се развива в епохата на Виенската класика, Западноевропейския, Руския романтизъм и музиката на XX век. Проследен е пътят от домашното музициране до появата на чистия концертно-песенен жанр, както и формирането на условия за създаване на песенни цикли през XIX век. Анализирани са първите образци у нас, които срещаме в българския фолклор с акомпанимент на народен инструмент, както и че до средата на 20 век композиторите ползват активно материал от нея в авторските си произведения. Линчева проследява обособяването на композитори, които създават солови песни и вокални цикли у нас след Втората световна война, сред които са имената на Д. Петков, Т. Попов, С. Пиронков, И. Спасов.

Втора глава изследва цялото вокално творчество на Д. Христов – солови цикли, хорови цикли и две големи опери. (Характерно за тази част от творбите му е това, че всички произведения са написани по конкретен повод или за конкретен изпълнител.) Творчеството на Димитър Христов е обект на изследователски трудове и множество критични студии. На характерните особености на композиционния му подход и на неговия музикален език са посветени аналитични статии на редица изследователи, сред които имената на проф. Елисавета Вълчинова-Чендова, д.н. (Линчева споменава

интересният факт, че музикалният език на композитора провокира авторката за въвеждане на нова стилова и музикално-технологична категория – „нова звукова сетивност“ – стр. 20 от труда), Лъчезар Каранлъков, Константин Карапетров, Капка Лалова, Биляна Чокоева, Силвия Георгиева, проф. Ганка Неделчева и др.

Линчева представя коректно вокалните произведения на Димитър Христов през годините, започвайки с три песни за бас и пиано по Вапцаров, създадени през 1961, през първия цикъл по песни на Пенчо Славейков за сопран и пиано през 1981, *Пасха* за сопран и пиано по Кирил Христов, създадени през 2003, до цикъл песни по Яворов за сопран и пиано написан през 1985. Като изследовател, за мен беше интересен фактът, че два от хоровите цикъла – *Три песни за хор едва театрализирани*, акапелни, по народни текстове, създадени през 1982, и *Триптих български* по Станка Пенчева и Анастас Стоянов за три хора и три групи от медни инструменти и трима диригенти за изпълнение на открито, сътворен в 1987, трудно изпълним поради мащаба на замисъла си (музика на открито на три различни сцени), все още чакат своята премиера. По свой начин това изследване ме мотивира да търся възможност за реализация на тези творби, незаслужено встрани от вниманието на изпълнителите. Предпочитанието на Димитър Христов към големите форми идва от нагласата му на композитор на инструментална музика, но всички те имат своите премиери, включително и двете камерни опери „Игра” и „Златната рибка”. Моралните качества честност и убеденост, характерни за Димитър Христов, цитирани от авторката и поставени като мото на докторската работа, намират своето доказателство в разказаното от самия автор, при контактите му с един от изпълнителите на неговите песни за бас. Да пренасочиш млад изпълнител към композитор, който намиращ за по-подходящ за формиране на кариерата му, е наистина достойно за уважение (стр. 22 от дисертацията). Подобен е случаят със стиховете, които поетът Владимир Башев предоставя на композитора, с очакване от тях да се роди мащабна творба. „Христов не се чувства готов за това, съветва Башев да прати стиховете на Любомир Пипков (разказано пак в личен разговор). Върху тези стихове на Владимир Башев Любомир Пипков създава своята известна творба „Оратория за нашето време”(стр. 23 пак там).

В трета глава са представени изпълнителските наблюдения върху циклите за сопран и пиано на Димитър Христов. Изследвани са първи и втори цикъл по текстове на Пенчо Славейков, изпълнени за първи път през 1981, цикълът по текстове на Пейо Яворов,

създаден през 1985, по текстове на Кирил Христов и цикълът „Пасха”, по стихове на Кирил Христов, създаден през 2003.

Ани Линчева определя тази глава от дисертацията като „същината на дисертационния труд”. Изследвани са изпълнителските проблеми на клавирната и вокалната партия, възникващи при интерпретацията. Предложено е едно съвсем точно подпомагане на изграждане умения за справяне с творби без видима метрична организация, преодоляване на проблеми, възникващи поради диатоничната мелодика и различните типове темпови отклонения, които от своя страна създават по-голяма свобода на протичане и предопределят усещането за импровизация. Коментирани са разместените метрични акценти при втория цикъл песни, множеството синкопи и триоли, разнообразни по състав и разположение. Впечатлена съм от споделеното от Димитър Христов в интервю пред А. Петрова в брой № 10 от 2013 на „Музикални хоризонти”: *„Защо и как Вашата музика докосва безмълвието и границата на тишината?”* и отговорът на композитора: *„... В музиката абсолютната тишина...[...] не е възможна. Тишината се изразява чрез звука. Аз я намерих чрез фермата. Тя е отзвучаващата тишина, преливащият в тишина вече проявен звук.”* (стр. 35 от труда). Споделените мисли на автора спомагат вникването във философията на творбата и са винаги безценен отправен момент при нейното точно дешифриране от страна на изпълнителите по начин, който улеснява тълкуването на *„паралелната образност”*, която вокалната мелодика предлага.

Анализираната конструктивна симетрия при цикъл песни по текстове на Яворов поставя в началото и в края двете силно експресивни песни „Лист отбрулен” и „Аз не живея, аз горя”. Определен като силно контрастен, този цикъл песни съчетава крайна експресия с изумителна съзерцателност.

Линчева определя цикълът „Пасха” като сравнително удобен за интерпретация, но трудно делим за интерпретация като самостоятелни произведения. Цикъл с богата и многостранна експресия, дължаща се в известна степен на силните текстове по която е създаден, организирани от композитора според целите, които си поставя, „Пасха” е творението, чрез което: *„постигането на нова полифоничност, чрез струпване на ритмически движения в гроздове и спирание между тях, за да се преодолее полифоничната комплементарност”* става реалност (стр. 23 от автореферата). Абсолютно новаторски, използващ най-вероятно хоризонтално-подвижен контрапункт,

цикълът е интересен с възможността за различно вертикално съчетаване на двамата участници в ансамбъла. В заключението на труда си авторката споделя: „*Възхитително е как Христов умело играе с редуването на ритмични последования, динамични изненади и внезапни моменти на тишина, като позволява на изпълнителя свободата да се наслади във времето*”. И аз вярвам на този спонтанен изблик, защото той е следствие от личното участие на изследователката в тази „игра”.

В изследването върху трите цикъла обект на дисертацията Линчева никога не забравя изпълнителите на тези произведения. Най-вероятно идеята да бъдат разкрити всички детайли при интерпретацията им от страна на първите им изпълнители я насочва към изложеното в четвърта глава от труда. Интервютата на Линчева с изпълнителите на различните цикли обогатяват, дават живот на разглежданите до този момент изпълнителски анализи и възникнали при реализацията им проблеми. За мен тези интервюта бяха интересни и с факта, че в тях са осветени мислите на две скъпи за мен личности – моята преподавателка по камерно пеене от НМА – доц. д-р Цветанка Герджикова и нейната партньорка, сопраното Елена Балджиева, моя преподавателка от музикалното училище в Пловдив, а по-късно и моя партньорка на сцената на Пловдивска опера. Композиторият Димитър Христов е имал невероятен шанс негови първи изпълнители да са творци като Павел Герджиков, Елена Балджиева, Румяна Барева и по-късно колегата Кехлибарева. Сигурна съм, че и те са имали своя шанс да бъдат първи изпълнители на толкова интересен и многопосочен композитор като Димитър Христов. Взаимната полза е налице! Налице е и ползата от дисертацията на Ана Линчева, която обогатява чрез изследването си не само собствената си представа за начина на изпълнение и разбиране, на музиката на Димитър Христов. Това изследване дава възможност за едно по-смело преоткриване на тези прекрасни песни от млади изпълнители като Виктория Николова и Ана Линчева.

В заключението на труда Линчева прави обобщение на реализацията на поставените цели:

- Да направи по-достъпно творчеството на Димитър Христов както за изпълнители, така и за изследователи и теоретици.
- Реализирани са и поставените задачи, резултатите от които могат да бъдат намерени в направените анализи, в проведените с композитора и изпълнителите

му разговори, в откровенията на автора, споделени с изследователката, които биха могли да станат основа за нови изследвания.

- Реално е и личното израстване на авторката не само като изпълнител, но и като изследовател на творчество, което до скоро е било за нея само обект на интерпретация.

Напълно подкрепям изведените от докторантката приноси на дисертационния труд на стр. 127. Оценявам високо концертите, част от художественотворческата докторантура на Ана Линчева, при които станахме свидетели на чудесната реализация на авторския замисъл, при интерпретацията на анализиранияте песенни цикли (в изпълнение на Виктория Николова и Ана Линчева), на изпълнения на творби от композиторите Георги Арnaudов, Кирил Ламбов, Михаил Пеков. Високо изпълнителско ниво беше демонстрирано и при концертите с произведения на композитори от други стилове и епохи.

На основата на казаното дотук оценявам високо докторската дисертация на Ана Линчева, както и съпътстващите художественотворческата докторантура концерти, изнесени на високо изпълнителско ниво, и предлагам на уважаемото Научно жури да **присъди на Ана Валериева Линчева образователна и научна степен „доктор”, проф. направление 8.3. „Музикално и танцово изкуство”.**

26.02.2017

Подпис:

Пловдив

проф. д-р Тони Шекерджиева-Новак